

Skogshistoria i Québec, Kanada
fram till 1950

av
Katarina Eld Jk 92/96

Inledning:

Att på kort tid beskriva utvecklingen kring Kanadas skogar och brukandet av dessa är inte enkelt. Det förefaller lite enklare att avgränsa ämnet ytterligare, varför jag valt att koncentrera mig på 'Lower Canada' dvs provinsen Québec. För att uppnå någon form av förståelse för skogshistoriken och dess utveckling krävs en helhetssyn. För att ge en liten grund till att vidare beskriva denna utveckling i Québec, verkar det vettigt att titta på de geografiska förutsättningarna och skumma lite på ytan av denna kontinents historia.

Geografi:

" If some countries have too much history, we have too much geography."
(Prime Minister WL Mackenzie King, 1936)

Östra hälften av Kanada utgörs av ett urbergsområde kallat den kanadensiska skölden. Det påminner mycket om skandnaviens urbergsområden med hårda bergarter som vittrat ned till jämna platåytor och omskapats av de kvartära nedisningarna. Området är mycket rikt på sjöar, som dämms upp av morän- och isälvsavlagringar. Vid Hudson Bay finns ett utbrett lågland vilket utgörs av gammal havsbotten som kommit i dagen genom landhöjningen efter den senaste istiden. Mot detta lågland söker sig ett stort antal floder med ganska flackt lopp. Begränsningen mot Saint Lawrence River är betydligt brantare och floderna bildar markanta fall. Stora delar av detta landskap mot norr utgörs av vidsträckta tundraområden. De södra delarna har barrskogar med inslag av björk och asp. Låglandet vid Saint Lawrence River skiljer sig från övriga kanadensiska skölden. Berggrunden här uppstod när Appalacherna veckade sig och bjuder på betydligt bördigare jordar. Klimatet är mildare och tillåter ädla lövträd som ek, bok och lönn att överleva även om barrskog fortfarande dominerar. Väster om den kanadensiska skölden utbreder sig prärierna med dess bördiga jordar.

Allmän historia:

Pre 1600-tal. Kanadas urbefolkning var inuiter och indianer. Europeiska Atlantfiskare från Portugal, Bretagne och Baskien utnyttjade troligen Newfoundland som stödpoint redan under medeltiden.

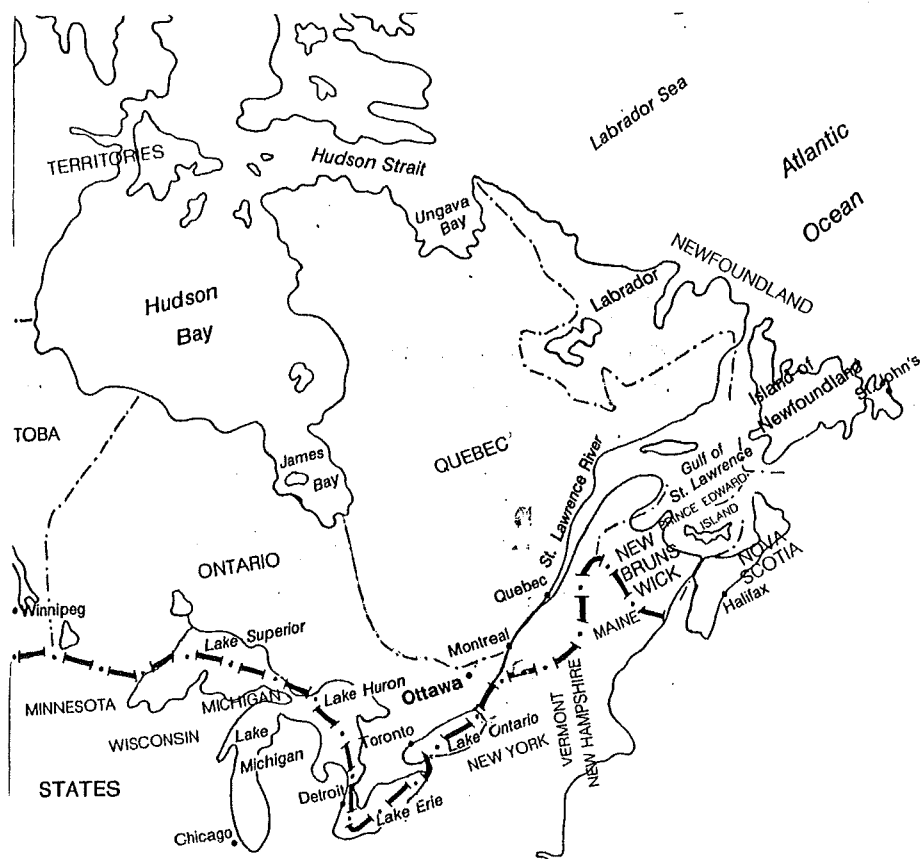
1600-talet Den europeiska kolonisationen utgick från Frankrike och England och tog sin början under 1600-talet. 1608 seglade fransmännen upp för Saint Lawrence River och slog sig ned i Québec. Successivt trängde fransoserna sig in i området kring de stora sjöarna och mot St Louis. Samtidigt koncentrerade engelsmännen sig på området kring Newfoundland. Exploateringen gällde då främst pälshandel.

1700-talet. Under de stora krigen som fortgick under 1700-talet mellan dessa två länder i Europa, tvingades förlorarna- fransoserna även på

reträtt i Kanada. Detta var början på engelsmännens dominans i Kanada trots deras undertalighet. I Parisfreden 1763 tvingades fransmännen ge upp alla sina positioner i Nordamerika och Kanada blev då helt brittiskt. I och med bildandet av USA 1783 flydde ca 40000 brittiska lojalister till Kanada som framför allt slog sig ned i de östligare provinserna. Dessa bidrog ytterligare till engelsmännens dominans.

1800-talet. Under 1800-talet ökade invandringen från Europa dramatiskt. De engelsktalande kom då i majoritet och uppdelningen mellan engelsk/protestantiskt- och franskt/katolskt blev större än någonsin. Detta slutade med att Québec gavs religiös och språklig autonomi. Kolonien Kanada gavs större frihet från moderlandet att själv lösa interna politiska konflikter och provinsregeringar instiftades. I jakten på päls, masttimmer och ädla metaller expanderade Kanada västerut i takt med byggandet av den transkontinentala järnvägen. Efter intryck av det amerikanska inbördeskriget utnämndes 'the Dominion of Canada' (1867) med en federal författning under den brittiska kronan.

1900-talet. Under 1900-talet deltog Kanada i både första och andra världskriget på samma sida som Storbritannien. Detta orsakade ytterligare splittring i landet mellan fransktalande och engelsktalande men bidrog samtidigt till en nyskapad nationalkänsla. Kanada syntes mer och mer i internationella sammanhang utan representation av GBR. Kanada tillväxer med uppbyggandet av framgångsrika industrier och knyts närmare USA ekonomiskt och kulturellt. 1949 fick Kanada dagens utseende då den sista provinsen, Newfoundland gick med.

Skogarna innan 1600-talet:

"As taiga followed the tundra, people followed the caribou".

(Ralph S Johnson, 1982)

Det har funnits människor på den nordamerikanska kontinenten sedan 27000 år tillbaka. Det kan även antas att trä i någon form har nyttjats ungefär lika länge.

De tidigaste fynden av träanvändning kan dateras till 5000 BP. Då användes trä till verktyg- och vapenhandtag (paddlar av bokvirke), ceder och ask användes i tillverkningen av korgar, björkbark och slanor för tillverkningen av bostäder samt cederribbor och hemlockbark för tillverkning av kanoter. Enligt dylika historiska fynd samt mer sentida skrifter (ie isländska vikingasagor m fl) verkar skogstillgången ha varit obegränsad under denna period.

Skogarna fram till 1770-talet (amerikanska revolutionen):

*"This is the forest primeval. The murmuring pines and the hemlocks,
Bearded with moss, and in garments green, indistinct in the twilight....."*

(Henry W Longfellow, *Evangeline*, 1862)

I och med europeernas intåg i Kanada i början av 1600-talet förändrades allt. I deras fotspår följde såväl tuberkulos, röda hund, alkohol och syfilis som nya redskap (yxan), nya metoder (den första vattendrivna sågen i Lequille 1612) och ett helt nytt värde på skogen. Det var fortfarande pälshandeln som var av störst vikt men exporten av vissa träsortiment till kolonialmakterna i Europa började så smått. Frankrike som själva hade stora skogsresurser under denna period var endast intresserade av mastvirke. England däremot, som vid denna tidpunkt hade mycket ringa skogsresurser importerade virke från de baltiska staterna lik väl som från dess kolonier i väst, framför allt från New Hampshire och Massachusetts i dagens USA.

Skogarna från 1765-1850:

1700-talet var de stora flottornas tid och den tiden då industrialismen föddes. Efterfrågan på virke ökade enormt och med det intresset för kolonisering av skogbeklädda länder. Uppsvinget för Kanada och dess östliga provinser var av avgörande betydelse.

England skiftade tyngdpunkten ifrån de amerikanska delstaterna till de mer lojala kanadensiska efter den amerikanska revolutionen. Efterfrågan på virke ökade huvudsakligen pga uppbyggandet av den engelska flottan samt för byggnation av arbetarbostäder. I och med Napoleons blockad av Östersjön (1809) skickade England även sin 'Baltiska flotta' över Atlanten i jakten på råvara. Detta signalerade början av Kanadas trähandel. Redan 1810 hade timmer övertagit pälshandeln som Kanadas största exportvara.

De eftersökta råvarorna var den sk weymouthtall samt ädla lövträd så som ek, och på dessa trädslag tömdes skogarna snabbt. Huggningen organiserades av agenter som gav entreprenörer i uppgift att leverera en viss virkeskvantitet.

Huggarlag letade själva upp lämpliga avverkningsprojekt och "med hjälp av oxar, yxor, fläsk, en säck mjöl och en tunna rom" levererades virket kanthugget efter de stora vattendragen för vidare export. I början av denna intensiva avverkningsperiod gjorde både engels- och fransmännen försök att märka de mest eftersökta virkessortimenten (ex mastvirke) på rot i skogen. Detta negligerades dock helt av huggarna som högg där det föll dem in. Inte sällan förekom kontroverser eller regelrätta guerillakrig mellan huggarlag och nybyggare. Detta slutade dock med att licensierade områden infördes av staten. Huggarna tvingades då hålla sig inom ett visst område för avverkning och nybyggare erhöll eget land att bruka.

Ont. Ministry of Natural Resources

Two hewers on the Ganaraska watershed of Ontario smooth the sides of a "stick" of white pine square timber with broad-axes. On the Black River, off the Ottawa, shantymen sang proudly of a hewer named Bill Hogan who could smooth off a good 14 inches of the log with every blow of his axe.

He swung his axe so freely,
He did his work so clean,
If you saw the timber hewed
by him,

You'd swear he used a plane.

Hogan's Lake

Då Napoleons blockad hävdes 1812 hade redan både engelska och franska skogsintresserade företag etablerat sig i Kanada. I och med koloniernas möjlighet att slippa exporttullar till sitt moderland kunde exporten av virke från Kanada fortsätta i en allt snabbare takt med fortsatt vinst.

Fram till 1820-talet var det förhållandevis få fransmän som tog anställning som huggare. Utvecklingen gick dock snabbt och i början av 1830-talet var 7 av 10 huggare i provinsen Québec franskspråkiga. Berättelser finns om hur fransoser och, framför allt, irländare fick slåss om jobben under denna period. Ett 50-tal dödsfall registrerades som följd av detta.

"Did the French and the Irish fight on the Ottawa River? Gentle! Gentle! Like cat and dog." (John MacTaggart, *Three years in Canada*, 1826-7-8). Kontroverserna mellan engelsk- och fransktalande har fortsatt ända in på vårt århundrade, dock i en något mindre blodig tappning.

I och med att USA blev organiserat började virkeshandeln hitta nya exportmarknader söderut. Amerikanerna accepterade även andra sortiment än engelsmännen och fransosernas 'fyrkantssågade virke'. Under 1840-talet började man hugga timmerstockar av kortare och klenare dimensioner för export till USA. Québec City störste virkeshandlare, James MacLaren, öppnade kontor och etablerade agenter i Vermont och Massachusetts. Företaget finns kvar än idag. Redan 20 år senare översteg USA exporten den till Europa.

Skogarna 1850-1900:

Den östkanadensiska virkesindustrin hade sin höjdpunkt under 1870-1900. Runt födelseåret för The Dominion of Canada (1867) fanns enbart i Québec och de mer östliga territorierna runt 25000 huggare. Samtidigt var ca 150 ångsågverk i drift förutom de vattendrivnasågverken. I och med att skogarna tömdes på weymouthtall och andra högt värderade trädslag spred sig huggarna längre västerut. Byggandet av den transkontinentala järnvägen underlättade spridning och gav även möjlighet till en ny transportform för virket.

Kvar i de östligare territorierna fanns då granen. Granen tog tallens framskjutna position och kom att dominera virkeshandeln under 1800-talets senare del. Med granens dominans framväxte de östra staternas största industri-massa och pappers industrin. Massa hade gjorts i Québec regionen redan tidigt men då av gräs eller lump. Samtida berättelser finns om en amerikansk pappersproducent som importerade en skeppslast med mumielindor från Egypten för att täcka det lokala behovet av råvara för papperstillverkning. En liten indikation på att ett nytt råvarumaterial för papperstillverkning behövdes... 1866 startade två massaindustrier i Québec som hade trä som råvara. En fransk krossningsteknik användes och i början av 1900 fanns 24 massafabriker i Kanada- de flesta i Québec.

Jakten på råvara har präglat utseendet av de Kanadensiska skogarna. Från början var elden den största påverkansfaktorn.

"In order that you may understand what these burnt woods are I will tell you that the Heavens, being one day all on fire.....not merely set in flames all the woods and forests, burnt and consumed more than 250 leagues of country in such manner that nothing was to be seen except very tall and quite blackened trunks of trees."

(Father C Le Clercq, Québec, 1677)

Undersökningar finns att vissa arealer brunnit med så täta intervall som 30-40 år. Svedjebruk var även en vanlig brukningsform och står helt säkert ej utan skuld till dessa omfattande bränder. Den största skillnaden från våra skandinaviska skogar är de enorma sammanhängande arealer som brunnit. Än idag överstiger brandfrekvensen i Kanada den i Sverige med råge.

Ytterligare påverkan på skogen är den som de vilda djuren åstakommit (caribou) men den är mycket ringa jämfört med den som följde i människans fotspår. Nyttjandet av naturresurserna har varit en förutsättning för vår överlevnad. Ett hårdare tryck i och med bofasthet och befolkningsökning påverkade de kanadensiska skogarna lokalt. När sedan skogen fick ekonomiskt värde började den mer storskaliga påverkan.

Sågverksindustrins födelse medförde jakt på vissa trädslag medan andra trädslag var helt ointressanta. Däremot påverkades vattendragen i större utsträckning än tidigare pga flottningen och vattendriften.

Massaindustrins födelse ställde mindre krav på träet men större krav på lokalisering av industrierna och vattentillgången. Marker som tidigare ej varit intressanta ur skogsråvarusynpunkt skövlades. Avverkningarna drevs norrut mot de utforskade arealerna vid den kanadensiska skölden. Här byggdes några

av dagens största massaindustrier såsom Abitibi Paper Co.Ltd. vid Lake Abitibi i territoriet Québec. Trädslag vanligt förekommande i regionen såsom svart gran, balsamgran och banksianatall fick ekonomiskt värde. Fanns dessa trädslag inom lämpliga avstånd till industri kunde man räkna med att intet blev kvar. De större vattendragen byggdes ut för att bidra med energi som tillverkningen av massa krävde.

Skogarna från 1900 till 1950:

Invandringen till detta väldiga land fortsatte in på detta århundrade. På tur stod då de hårt arbetande vikingarna, män från Sverige och Finland. Finnarna blev kända för två saker i Kanada. Dels var de skickliga massavedsavverkare, dels förde de med sig bastubadandet.

" In Finnish camps the sauna would be the first building to go up..."
(Abitibi Paper Co.Ltd. Archives, 1923.)

I hopp om att finna det förlovade landet med jobb och mat åt alla, samt möjligheten att försörja de sina hemmavid, sökte sig folk av många nationaliteter till Kanada. Berättelser finns om hur det i huggarlägren under denna tidpunkt talades ett tiotal språk, därav ingen engelska...

Den skogliga utvecklingen Kanada sammanfaller mycket med den i Sverige under samma tid. För huggarna innebar denna utveckling nya och bättre tekniska hjälpmedel, en ny lagstiftning som garanterade dem en högre boendestandard vad gällde kojutrymme och möjligheter till hygien, rekreativsmöjligheter i form av radio och senare sk söndagsfilmer, möjligheten att påverka sin arbetssituation genom medlemskap i fackrörelser mm. Under 1920-talet blev Kanada världens ledande exportör av tidningpapper. Framtiden såg mycket ljus ut för den kanadensiska skogsindustrin. Innan andra världskrigets start konsumerades ca 9 miljoner 'cords' (32,6 miljoner m³) massaved vid de 130 massaindustierna i Kanada. Över 100 000 huggare sökte med yxans hjälp råvara för att försörja dessa.

Skogen har, och har haft, en enorm betydelse för ett land som Kanada. Skogshistoriken har en stark koppling till människans brukande och har varit en förutsättning för vår fortlevnad.

Referenser:

- MacKay, Donald. (1978). *"The Lumberjacks"*
S Johnson, Ralph. (1982). *"Forests of Nova Scotia"*
Marchant, Garry. (1991). *"Introduction to Canada"* an Odyssey Guide.
Cogbill, CV. (1985). *"Dynamics of the boreal forests of the Laurentian Highlands, Canada"* Canadian Journal of Forest Research no 15:85.